

הצעת פתרון - בחינת הבגרות בגאוגרפיה

קייץ 2014 - פיתוח ותכנון מרחבי

שאלון 575, 057204

הצעת הפתרון נכתבה על-ידי נוגה בן יעקב,

מורה לגאוגרפיה בבתי הספר של קידום.

שאלה 1

א. מיון המדינות לפי רמת פיתוח

מדינות מפותחות: פינלנד וסלובניה
מדינות מתפתחות: סנגל, דרום אפריקה ווייטנאם
מדינות ביניים: ברזיל.
הקביעה בוצעה ע"י שקלול של מספר נתונים. ככל שמדד התמ"ג, תוחלת חיים ומשתמשי האינטרנט גבוה יותר המדינה מפותחת יותר. ככל שאחוז המועסקים בחקלאות גבוהה המדינה מפותחת פחות.
ב. מגבלה של תמ"ג – נתון ממוצע. מגבלה של מועסקים בחקלאות – יכולה להיות מדינה לא מפותחת אך מדברית עם אחוז מועסקים בחקלאות נמוך בשל היותה מדברית. מגבלה של משתמשי אינטרנט – תלוי גם בדת, בתרבות, בחשיפה לגלובליזציה.
ג. מבנה גילים מבטא רמת פיתוח כך:
ככל ששיעור ילודה גבוה – פחות מפותחת. ככל שתוחלת חיים גבוהה – יותר מפותחת. ככל שאוכלוסייה נושאת קטנה ביחס לאוכלוסייה התלוייה – מאוד מפותחת.

שאלה 2

א. יבשת צפון אמריקה בעלת טביעת רגל אקולוגית גבוהה במיוחד. יבשת אפריקה בעלת טביעת רגל אקולוגית נמוכה במיוחד.
ב. הגורם העיקרי להבדל הוא רמת פיתוח. ככל שרמת הפיתוח גבוהה יותר למדינה תהיה טביעת רגל אקולוגית גדולה יותר. רמת פיתוח גבוהה הולכת יחד עם רמת החיים גבוהה יותר, צריכת החשמל גבוהה יותר, שימוש ברכבים, בדלקים, תעשייה, צריכת מזון מעובד, צריכת מים, כריתת יערות, שימוש בחומרי הדברה וכו'.
ג. חשוב לצמצם את טביעת הרגל האקולוגית כדי לשמור את משאבי כדה"א – אויר קרקע ומים לטובת הדורות הבאים. פעולות שנעשות להשגת מטרה זו – אכיפת וניטור זיהום אויר ממפעלים. חוקים נגד הזרמת שפכים לים ולנחלים. שימוש באנרגיות ירוקות לא מזהמות – סולארית הידרואלקטרית ורוח וכו'.

שאלה 3

המגמה הנראית בטבלה: היקף הסחר העולמי גדל.

א. הגורמים למגמה זו:

- א. גלובליזציה.
- ב. עלייה ברמת החיים
- ג. אמריקניזציה ותרבות הצריכה
- ד. עלייה ברמת הקדמה הטכנולוגיה ושרותי המסחר העולמיים.

ב.

1. יתרון יחסי- היתרון שיש לכל מדינה בשוק הגלובלי. לדוגמא- להודו יתרון בכוח עבודה זול ושפה אנגלית. לסין יתרון של כוח עבודה זול. לישראל- יתרון של כוח עבודה משכיל ומיומן בתחום התעשייה העילית.
2. כשמסתכלים באוסטרליה- מפה כלכלית (עמ' 139 באטלס) רואים שיצוא מרכזי ממנה הוא צמר- מכאן שהיתרון היחסי של אוסטרליה הוא גידול כבשים.
- ג. התרחבות הסחר העולמי פוגעת במדינות הפחות מפותחות מאחר והיא גורמת לניצול כוח העבודה הזול שלהם, והשטחים והמשאבים של המדינה מדלדלים לטובת המדינות המפותחות שמנצלים אותם. לדוגמא: אגריביזנס באפריקה.

שאלה 4

- שלושה גורמים שהשפיעו בעבר על מיקום הישובים הכפריים במרחב: קרבה למקורות מים, קרקע פורייה, אקלים נוח.
- ב. מידת ההשפעה של כל אחד מהם כיום, בעידן החקלאות האינטנסיבית, ירד. קרקע פורייה- גידול במצע מנותק. אקלים נוח- גידול בחממה. קרבה למקורות מים- תשתיות מים מפותחות.
 - ג. תמונה א- דגם כפרי מפוזר שתואם לטופוגרפיה כל בית נמצא בקרבה לחלקה שלו. יתרון הוא נוחות בקרבה לשטח החקלאי, במיוחד אם מדובר בבקר או צאן שדורש השגחה וטיפול צמוד.
 - תמונה ב'- דגם כפרי מכוּנס שבו כל הבתים נמצאים במקום אחד והחלקות החקלאיות במקום אחר. היתרון הוא המבנה החברתי המשותף.

שאלה 5

א. בעידן הגלובליזציה- משאבי אנוש הם יתרון יחסי עבור המדינה. לדוגמא- להודו יתרון בכוח עבודה זול ושפה אנגלית. לסין יתרון של כוח עבודה זול. לישראל- יתרון של כוח עבודה משכיל ומיומן בתחום התעשייה העילית. כמו כן אוכלוסייה בעלת אחוז פריון גבוה משמשת זרז פיתוח בכך שהיא מרוויחה יותר- משלמת יותר מיסים- כוח הקנייה שלה גבוהה יותר. זה מנוע הצמיחה של הכלכלה.

ב. בתמונה א' נראה מפעל של תעשייה עילית- "היי- טק" שדרוש לו כוח עבודה משכיל ומיומן.

בתמונה ב' נראה מפעל טקסטיל- תעשייה כבדה שדרוש לו כוח עבודה זול בעל מיומנות נמוכה.

ג. במפה הכלכלית של יפן (עמ' 73 באטלס) מסומנים אתרי הייטק רבים, תעשיות פטרוכימיות, ותחנות כוח גרעיניות לרוב. כל אילו דורשים כוח עבודה משכיל מאוד ומיומן מאוד המצוי ביפן.

שאלה 6

6. א. ביבשת צפון אמריקה היו הריכוזים העירוניים הגדולים ביותר ב- 1950. ביבשת אסיה צפויים רוב הריכוזים העירוניים ב- 2025.

הגורמים לשינוי הצפוי:

- תהליך העיור במדינות המפותחות כבר הסתיים וכיום ובעתיד צפויה להתעצם המגמה ההפוכה של תהליך הפירוור.

- הריבוי הטבעי ביבשת אסיה גבוהה לאין שיעור ולכן בשיא תהליך העיור כל הרבבות שמתגוררים בכפרים יגורו בערים. באסיה יש יותר אנשים.

ב. שלושה קשיים מעיור יתר: 1. קריסת התשתיות. 2. עוני. 3. אבטלה. 4. פשיעה. 5. קשיים בפיתוח העיר.

ג. יתרונות של חקלאות עירונית- מקטינה את אי החום העירוני. פוטוסינטזה מנקה את זיהום האוויר שבמטרופולין. חסרונות חקלאות עירונית- מתחרה על שטחי בניה ונדל"ן יקר, דורשת ניקוז מים הולם, הדברה ודישון עלולים לפגוע באוכלוסייה.

שאלה 7

1. במהלך המהפכה החקלאית הראשונה החקלאים למדו לתרבת צמחי בר ובעלי חיים- **נכון**.

2. חקלאות אורגנית היא סוג של חקלאות בת קיימא- **נכון**

3. המטרה של המהפכה הירוקה הייתה לשמור על הסביבה- **לא נכון** זו הייתה פשוט מהפכה תעשייתית רק בחקלאות וכניסת מיכון חקלאי.

4. השקיה מרובה באזורים צחיחים עלולה לגרום להמלחה- **נכון** בשל אידוי יתר

5. המהפכה החקלאית האיצה את השימוש במיכון ותרמה להגנה על הסביבה- **לא נכון** מיכון סוחט מהקרקע את המינרלים, גורם לסחיפת קרקע ומקטין את פוריותה.

6. הדברה משולבת ידידותית לסביבה- **נכון** משלבת הדברה ביולוגית ומקטינה את השימוש בחומרי הדברה שמוזמים את האוויר ומחלחלים למי התהום.

7. בירוא יערות מאפשר לפנות שיטחי קרקע.... **לא נכון**. בירוא מצמצם את הפוטוסינטזה, מגביר סחיפת קרקע, גורם לדילול קרקעות ולהגברת אפקט החממה.